

fert Monacell. tom. II, tit. 16, formul. 1, num. 6, de beato Peregrino archiepiscopo Coloniensi, qui post mortem cuidam clerico illius Ecclesiae apparens, dataque manu, tantus eam ardor absorbit, ut undique carnes ejus resolutae dissuerentur, et ossa nuda vix haerentibus articulis remaneret. Ad quem clericus... « Cur te pestilens vorago constringit? » Respondit... « Nil in me manet ultione plectendum, praeter hoc tantum, quia dum in aula regia constitutus, imperialibus consiliis me vehementer applicavi, canonicae synaxis officia per distincta horarum spatia non persolvi; mane quippe omnia coacervans, simul tota die, negotiis ingruentibus saeculari libertate vacabam: ob hanc itaque negligentiam, ardoris hujus fero supplicium (hoc est in purgatorio). » Hactenus Monacell., ubi supra.

(26. Officium divinum in cathedralibus, collegiatis et ecclesiis regularibus choro addictis recitandum est publice in ecclesia seu choro; cap. 1, De celebratione missarum, et Clement. 1, eod. tit. (27. Quosnam autem concernat obligatio recitandi in choro seu ecclesia? Vide supra, art. 1, n. 41 et 42.

(28. Canonici tenentur recitare officium in choro, nec ipsis potest episcopus concedere, ut officium in sacristia. Sac. congr. Episcop. in Segnina 12 Januarii 1604. (29. Potest tamen aliquando ex causa, veluti ob frigus, seu nimium calorem, extra chorum arbitrio episcopi recitari divinum officium in diebus ferialibus, in diebus vero festis omnino recitandum est in choro. Sacra Rit. cong. in Lunen. Sarzanen. 5 Mart. 1633. (30. Hinc tolerandum est, quod canonici tribus mensibus anni frigidioribus recitent diebus ferialibus Matutinum in sacristia. Sacra congreg. Episcop. in una S. Severini 13 Septembris 1641. Apud Nicolium, in Flosculis, verb. OFFICIUM, num. 19.

(31. Privata horarum recitatio fieri potest in omni loco honesto, juxta illud psalmi ccc: In omni loco dominationis ejus benedic anima mea Domino. Communissima. Imo Sanchez, in Consil., lib. VII, cap. 2, dub. 44.

(32. Angles apud ipsum, Trullenchus, Caramuel, et alii apud Dianam, part. XX, tract. 11, resolut. 33; Sporer, loc. cit., num. 148; La Croix, lib. IV, num. 1320, et alii contra Sotum, Navarr., Bonacin., Castropal., et alios excusant a peccato etiam veniali recitantes horas privatim, etiam in locis sordidis et immundis, etiam dum ventrem (141) seu naturam exonerant, quia, dicunt ipsi, potest ibi mente orari, ergo et voce, nec de se est irreverentia; Deus enim ubique a se ipso, et angelis laudatur et oratio dirigitur ad Deum sine ullo speciali respectu ad locum. Ego autem non auderem a veniali excusare eum, qui potens Horas canonicas recitare in loco honesto, sine necessitate eas

(141) E. R. Potuisset L. Ferraris ab hac exagrandanda controversia abstinere.

(142) Non consilium, sed praecipuum illa rubrica-

recitaret in dictis locis sordidis et immundis. Unde Tamburinus, lib. II Decalog., cap. 5, § 6, num. 2, refert ex Molfesio quemdam, qui in locis immundis orabat officium, in iisdem post mortem luisse penas. Audi ipsum Tamburinum sic ibi loquentem: « Si locus ejusmodi sordidus sine delectu eligatur ad Horas recitandas, aliasve preces, cum potest mundior eligi, aliquam irreverentiam committi probabile est; at si semel casu, vel ex aliqua occasione in loco immundo reperiatis, orato libenter, quia etiam in loco sordido orare est melius, quam otiosum esse. Molfesius refert quemdam, qui in locis immundis orabat officium; in iisdem post mortem luisse penas; merito: is enim non ex amore non cessandi a Dei laudibus in quocunque loco, sed fortasse temere, et sine delectu, cum alibi facile potuisset, in locis sordidis sacrum pensum persolvebat. »

(33. In choro, et publica recitatione divini officii servandus est situs, et habitus corporis, stando, sedendo, genuflectendo praescriptus in rubricis, et hoc sub veniali, propter uniformitatem, quam non servare in publica recitatione divini officii parit aliquale scandalum. Henno, tom. I Tract. in Decalog., disput. 1, quaest. 3, art. 6, conclus. 1; Navarr., De oratione, cap. 4; Suarez, De oratione, lib. IV, cap. 27, num. 2, et alii, quibus consentire videtur La Croix, lib. IV, num. 1321, ubi ait, quod, quando Navarrus dicit peccari venialiter, si id non observetur, loquitur de oratione publica in choro, in quo peccatur venialiter potius ratione scandalum, quam caeremoniae praetermissae; Unde ipse cum Tolet. Filliuc. Bonacin. Bass. Reginaldo, Castropalao, et aliis ibi citatis vult, quod sedere, cum standum, vel genuflectendum est, per se loquendo non sit peccatum, quia rubrica solum consilium dat (142) ad majorem devotionem et reverentiam habendam.

(34. In privata Horarum canonicarum recitatione, quamvis optimum et laudabilissimum sit se uniformare laudabilibus ritibus et consuetudinibus observatis in publica recitatione chori pro diversis divini officii partibus, stando, genuflectendo, sedendo; tamen absque ullo peccato potest quilibet divinum officium persolvere, sive ambulando, prout ei liberit. Commun.

(35. Canonici in choro, vel in Ecclesia divinis officiis interessentes sine habitu canonicali et superpelliceo, debent punctari. Sacra Rit. congregatio in Lunen. Sarzan. 3 Mart. 1663, apud Sellium in Selectis canonic., cap. 3, num. 107, et Barbos. in Summ. Apostolic. dec., verb. Canonici in choro, num. 15.

(36. Qui recitat Matutinum pro feria secunda sequenti ante solis occasum diei Dominicae, non debet genuflectere ad antiphonam finalem B. M. V.; Gavanti., De fin.

rum sanctio continet; itaque peccat, qui ipsam, etiam secluso scandalo, non servat.

officii, cap. 22, num. 18; debet tamen genuflectere, si illud recitet post occasum solis, quia ritus standi incipit a primis vespereis Dominicæ, non a media nocte, adeoque desinit in occasu solis ejusdem Dominicæ more indulgentiarum. Item, ibidem.

(37. Attendenda est decisio controversiae inter episcopum, et capitulum cathedralis Papiensis edita a Benedicto XIII 8 Julii 1726. Præterente enim dicto capitulo sine petitione necessariae licentiae episcopi uti indulto sacrae congregationis Concilii, quamvis remisso ad arbitrium episcopi, recitandi certis anni temporibus Matutinum post completorium, et contradicente episcopo, nunc archiepiscopo, tandem dicta controversia exstincta, et decisa fuit die, et anno, quo supra, a Benedicto XIII per suum speciale breve relatum a laudato card. de Lambertinis, postea felic. recordationis Summo Pontifice, loc. cit., volumine V, notificatione 19, § 4, his verbis: « Quod igitur dignitates et canonicos illos primum a beneficio ad mensem, deinde a divinis suspendis, eo quod Matutinum officium, te contradicente, ac velante, recitare ausi fuerint post vespertinas horas antecedentis diei, obtentu interpositae appellationis, et rescripti venerabilium fratrum nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium sacri concilii Tridentini interpretum, laudamus consilium, zelumque fraternitatis tuae, etc. Propterea cum ex antedicta Matutini officii recitatione ansam repugnandi arripuerint canonici, per praesentes etiam litteras declaramus, tuae auctoritatis hactenus fuisse, semperque fore decernimus, potestatem iisdem canonicis facere, sive licentiam impetiri, quoties, et quando tibi opportunum videbitur, antevertendi, statutis recitationis temporibus. »

ARTICULUS V.

Quoad ea quae concernunt causas excusantes, vel non, a recitatione divini officii.

SUMMARIUM.

1. A recitatione divini officii excusat inprimis impotentia quaecunque physica, vel moralis. — 2. Qui inculpabiliter caret Breviario, excusatur a recitanda illa parte divini officii, quam sine Breviario recitare non potest. — 3. Non excusatur tamen a recitanda illa parte, quam recitare potest ex diurnali habito, vel memoriter tenet. — 4. Sic caecus excusatur a legenda, seu recitanda illa parte officii, quam non potest, nec memoriter scit. — 5. At vero non excusatur ab illa parte, quam memoriter tenet. — 6. Qui ob caecitatem vel aliam causam non potest officium recitare solus, tenetur ipsum recitare cum socio gratuito, sponte se seu offerente, sive antea solitus fuerit uti socio, sive non. — 7. Si autem sit beneficiatus, tenetur eo casu non solum recitare cum socio se ultro offerente, sed insuper ipsum quaerere. — 8. Imo beneficiatus, si habeat beneficium satis pingue, tenetur eo casu non solum quaerere socium, sed etiam ipsum pretio conducere. — 9. Qui Breviarium voluntarie, et sponte abiecit, vel combussit, vel alias culpabiliter eo caret, tandiu remanet obnoxius peccato mortali omissionis divini officii, quandiu de culpa commissa non poenitet, nec propositum satisfaciendi suo officio concepit. — 10. — Postquam autem poenituit, et propositum sa-

tisfaciendi quamprimum poterit, concepit, tunc deinceps omissio divini officii non imputatur amplius ei ad culpam, quamdiu aliud Breviarium habere non potest. — 11. Infirmas gravis, ob quam infirmus nequit recitare divinum officium sine lesione suae valetudinis, vel sine incommodo, vel incremento morbi, excusat a recitatione totali. — 12. Non sic autem excusat infirmitas levis. — 13. Infirmas impediens infirmum ad recitandum v. g. solum Matutinum, non excusat ipsum a recitatione aliarum Horarum. — 14. In dubio an infirmitas sit gravis, vel levis, et an infirmus, seu convalescens possit sine gravi nocimento recitare totum officium, vel partem, standum est iudicio medici vel superioris, aut viri prudentis, et interdum etiam proprio. — 15. Si autem nec supradicti, nec infirmus ipse possint solvere dubium, sed adhuc illud permaneat, tunc non tenetur infirmus tale officium recitare. — 16. Regulares infirmi, valetudinarii, senes, aut alias invalidi, quando non possunt, nec sciunt se determinare, an licite possint totum vel partem officii omittere, satisfaciunt praecipuo, recitando psalmos, hymnos, Pater, et Ave, aut alia sibi a suis superioribus aut confessoribus assignata. — 17. Infirmi omnes, qui ex recitatione divini officii verisimiliter credunt aliquem dolorem capitis, aut aliquam crudelitatem stomachi, vel virium lassitudinem, aut etiam febrem tardius remissuram, excusantur a praecipuo illud recitandi. — 18. Imo, secundum multos, tales infirmi non tenentur adhuc ad recitationem officii, quamvis bonam diei partem confabulationibus expendant, atque etiam libros recreationis causa legant. — 19. Item dum tales infirmi convalescunt, possunt ad aliquos dies differre recitationem divini officii, et aliquando incipere prius celebrare, quam recitare illud. — 20. Qui ob infirmitatem non possunt Horas recitare debito tempore, possunt autem commode sine nocimento valetudinis recitare alio tempore, ante, vel post, non excusantur a praecipuo. — 21. Alii autem sentiunt contrarium. — 22. A recitatione divini officii excusat omnis superveniens repentina, et improvisa occupatio gravis, et necessaria, seu multum utilis, quae absque scandalo, aut suo, vel aliorum gravi detrimento omitti non possit, cum qua tamen recitatio officii in toto, vel in parte consistere non potest. — 23. Item a recitatione officii excusat charitas, tum propria sui, tum etiam proximi, quando nisi officium totaliter, vel partialiter quis omittat, cogitur aliquod grave incommodum adire, vel magnum opus charitatis proximo negare. — 24. Adducuntur hinc multa ad rem ex doctissimo Sanchez. — 25. A recitatione divini officii potest excusari concionator non satis paratus, qui debeat in Quadragesima quotidie conciones habere, cum crederet non quotidie obligandus. — 26. At vero universaliter recitationem officii esse fere semper impossibilem cum onere concionandi quotidie, ac proinde communiter excusari tales concionatores, ut scripsit Leander, merito negatur. — 27. Adducitur ad id privilegium Apostolicum pro regularibus. — 28. A recitatione divini officii excusat metus gravis. — 29. A recitatione divini officii excusat legitima dispensatio seu privilegium. — 30. Privilegium et legitimam dispensationem non recitandi officium concedere potest omnibus, etiam beneficiatis, Summus Pontifex. — 31. Episcopus per se de jure ordinario nequit talem concedere dispensationem. — 32. Potest tamen eam concedere ex consuetudine jam ubique recepta. — 33. Et hoc etiam ejus vicarius generalis. — 34. Rationabilis causa eam concedendi est, si dubitetur de morali impotentia recitandi. — 35. Superiores regulares etiam locales dispensare possunt valide, et licite ob justam causam cum suis subditis. — 36. Assignatur disparitas inter dispensationem concessam a Papa, et dispensationem concessam ab aliis. — 37. A recitatione divini officii excusatur etiam benefi-

ciarius, qui sine sua culpa privatur ad tempus notabile fructibus sui beneficii; dummodo nec sit religiosus professus, nec sacris initiatus. — 38. Impeditur recitare officium statis horis, vel temporibus, tenetur anticipare, vel postea supplere. — 39. Hinc, qui mane praevidet, se ob aliquod impedimentum sibi superventurum non posse suo tempore recitare Horas postmeridianas, tenetur anticipare, et etiam mane eas persolvere. — 40. Item, qui ob aliquod impedimentum non potuit officium recitare suis propriis horis, et temporibus, tenetur postea recitare intra eandem diem. — 41. Qui ob aliquod impedimentum non potest recitare totum officium, potest autem partem, tenetur ad illam. — 42. Qui per se ipsum non potest ex iusta causa recitare officium, non tenetur illud recitare per alium. — 43. Qui uno die sive culpabiliter, sive inculpabiliter omisit recitare officium, non tenetur alio sequenti die supplere, seu recompensare. — 44. De causis excusantibus a recitatione publica in choro, *remissive*. — 45. Recitantes in fine Horarum canon. orationem *Sacrosanctae*, quid consequantur. *remissive*. — 46. Alia ad rem ad n. 55.

(1. A recitatione divini officii excusat in primis impotentia quaecunque physica, vel moralis. *Communis*, arg. 1. *Impossibilium* 185, ff. *De regul. juris*, cap. *Nemo potest* 6, *De regul. juris*, in 6.

(2. Hinc, qui inculpabiliter caret Breviario, vel quia ipsum in itinere perdidit, aut ei furto sublatum est, vel incendio, seu naufragio consumptum, excusatur a recitanda illa parte divini officii, quam sine Breviario recitare non potest. *Communis*.

(3. Non excusatur tamen a recitanda illa parte, quam recitare potest ex diurnali habito, vel memoriter tenet; unde tenetur ad recitandos psalmos, et alia, quae memoriter scit, licet ignoret, aut non habeat lectiones, et similia; quia praecipuum de recitandis horis Canonicis cum sit virtualiter multiplex, est divisibile, afficitque singulas partes. Henno, tom. I, disp. 1, qu. 3, artic. 3, concl. 2; Sporer, *loc. cit.*, num. 152; La Croix, lib. IV, num. 1220; Cardenas, ad prop. 54 *ex damnatis ab Innocentio XI*, cap. 4, n. 39; Viva, ad eandem proposit., num. 13, et alii communius, et probabilius, arg. cit. proposit. 54, *ex damnatis ab Innocentio XI*, die 2 Martii 1679, ibi: « Qui non potest recitare Matutinum et Laudes, potest autem reliquas horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.»

NOTA ROMANI THEOLOGI.

Si damnata ab Innocentio XI est propositio, quae asserit, non teneri ad recitandam partem, qui totum persolvere nequeat officium, non solum communior, et probabilior, sed omnino certa est sententia, quae ait teneri virum ecclesiasticum ad recitandam partem, quam possit, dum nequeat integrum recitare. Atque hanc adnotationem subnectendam duximus, quia, secundum Luciana, et probabilistica principia, licitum est sequi opinionem minus probabilem, ut ex art. *De conscient. liquet*; ergo liceret etiam, ea stabilita hypothese, opinionem illam sequi, quae a recitanda officii parte hominem absolvit, non obstan-

te Pontificia definitione; vides ergo conclusiones, quae ex probabilistarum principiis oriuntur.

RESPONSIO AUCTORIS.

Nequaquam ego trado ut communius, et probabilius, quod est damnatum expresse ab Innocentio XI, in propositione 54, *ex damnatis ab ipsa*; sed contra assero, quod sit communior, et probabilior opinio illorum, qui docent teneri ad recitationem minoris partis divini officii eum, qui non potest recitare majorem, contra eos, qui adhuc post damnatam propositionem defendunt contrarium, sustinentes, suam assertionem non contineri neque virtualiter in dicta damnata propositione; nam dicunt ipsi, ut propositio maneat virtualiter damnata ex illatione, debet illatio esse evidens: ex hac autem sententia non infertur evidenter propositio damnata, quia auctores hujus sententiae assignant manifestum discrimen; nam praecipuum officii canonici continet materiam dividuam, quae dividitur in septem Horas canonicas; at vero praecipuum, ut terminatur ad unam horam, v. g. primam, cum terminatur ad primam, praecipuum illud continet materiam individuam, et cum una pars primae minor medietate non sit absolute prima, non censetur moraliter ea minor pars; adeoque, etc. Tum quia, dicunt dicti auctores, si v. g. ex prima Dominicae essent lacerata duo folia, non esset obligatio illam exiguam partem recitandi; sic nec etiam, si quis in Matutino feriali haberet psalmos, sed non lectiones; item nec si haberet omnes psalmos omnium horarum, non autem hymnos, capitula, antiphona, et orationes; item nec si memoriter sciret omnes psalmos, et carens Breviario, et diurno nesciret hymnos, capitula et orationes, teneretur ad recitandos illos psalmos, quia ut sic, psalmi illi non sunt Matutinum, nec integra hora, cum haec constet psalmis, antiphonis, versiculis, lectionibus, et responsoriis, quae videntur indivisibiliter praecipui, ita ut praecipuum respiciat omnia illa per modum unius, et sine illis, non videtur esse forma, et substantia talis horae a S. Pio V praescripta; quas rationes, et alias etiam post damnatam propositionem ab Innocentio XI non pauci auctores, ut eruditus compertum, judicant adhuc probabiles. Ego vero assero, communius, et probabilius esse contrarium arg. cit. proposit. 54, *ex damnatis ab Innocentio XI*, non autem quod communius, et probabilius sit id, quod certissime damnatum est ab illo Pontifice; ut injuria mihi, atque falso appingitur.

(4. Sic caecus excusatur a legenda, seu recitanda illa parte officii, quam non potest, nec memoriter scit. *Communis*. (5. At vero non excusatur a recitanda illa parte, quam memoriter tenet. Sic comm. et probab. sententia, cum supracitata.

(6. Qui ob caecitatem, vel aliam causam non potest officium recitare solus, tenetur ipsum recitare cum socio gratuito, vel sponte

se offerente, sive antea solitus fuerit uti socio, sive non; ita (contra Sanchez, et quosdam alios docentes nequidem teneri admittere socium sese ultro offerentem, et contra Lessium, et quosdam alios asserentes non obligari, nisi antea soleret uti socio) Henno, *loc. cit.*, conclus. 2; Sporer, *loc. cit.*, num. 181, ubi testatur, sic tenere omnes alios communiter, quia talis adhuc potest facile satisfacere suo officio; adeoque tenetur.

(7. Si autem sit beneficiatus, tenetur eo casu non solum recitare cum socio se ultro offerente, sed insuper ipsum quaerere, quia beneficiatus, ratione beneficii, strictius obligatur ad recitationem officii, quam alii, cum obligetur ex justitia, ut possit percipere fructus beneficii, adeoque strictius, quam alii, obligatur adhibere media congrua, uti est socium quaerere pro recitando officio; Navarr., *De oratione*, cap. 11, n. 13; Henno, *loc. cit.*; Suarez, Vasquez, Azorius, Reginald., Layman, et plures alii cum Bonacina, disp. 1, *De hor. canon.*, qu. 6, prop. 1, num. 8, et Sporer, *loc. cit.*, n. 182.

(8. Imo beneficiatus, si habeat beneficium satis pingue, tenetur eo casu, non solum quaerere socium, sed etiam ipsum pretio conducere pro recitando officio, quia, ex quo obligatur ex justitia ad dictum officium, propter quod fructus pingues recipit, tenetur partem ipsorum expendere in conducendo socio pro adimplendo tali debito, cum sic commode possit habere medium ad suam obligationem adimplendam, a qua non excusatur, nisi ratione magni incommodi. Suarez, *Molfesius*, Castropal., citati, et secuti a Sporer, *loc. cit.*, num. 183; Bonacina, *loc. cit.*, cum pluribus aliis ibi adductis; Henno, *loc. cit.*, et alii contra Sanchez, Dianam, Tamburinum, et Gobat, tom. I, tract. 5, n. 713, volentes beneficiatum non obligari socium pretio conducere, eo quod hoc medium sit

(143) *Nota Romani theologi*. — Scimus universim theologos tradere, piam ac tenerimam matrem Ecclesiam nolle filios suos notabili periculo exponere, ideoque obligare nolle ad officium, vel officii partem, si timeatur recitationem notabiliter nocituram. Ne vero tam faciles sint homines ad omitteundum officium, infirmitatis praetextu, asserre hic placuit S. Caroli Borromaei verba, quae in IV Mediolanensi concilio ab ipso celebrato, reperuntur: « Meminerit, inquit, qui officio astrictus est, si febris, morbove aliquo, vel adversa valetudine aliquando laboraret, non justam propterea excusationem habere, quamobrem illud intermittat, omitatve. » Ex quibus colligunt eruditi theologo, tandiu infirmitatem, vel febrim non censi dispensare ab officio, quandiu non impedit, ne homo alia sua negotia gravia atque molesta tractet. Expende itaque, num dispensari ab officio licite possit, qui magnam diei partem in confabulationibus, ac librorum lectione impendere soleat? Is enim factio probat suo se non ita esse ab infirmitate oppressum, ut recitare officium nequeat sine notabili damno. Atque hinc habes etiam, quam improbabilis sit altera opinio, quam Ferraris tuetur, de convalescente, qui ita officii recitationem differre possit, ut prius valeat incipere sacrum facere, quam officium recitare. In eo enim, qui celebrare possit, non ea

nimis extraordinarium. (9. Qui Breviarium voluntarie et sponte abiecit, vel combussit, vel alias culpabiliter caret, tandiu remanet obnoxius peccato mortali omissionis divini officii, quandiu de culpa commissa non poenitet, nec propositum satisfaciendi suo officio concepit. *Communis*. (10. Postquam autem poenituit, et propositum satisfaciendi quamprimum poterit, concepit, tunc deinceps omissio divini officii non imputatur amplius ei ad culpam, quandiu aliud Breviarium habere non potest; quia ex tunc omissio cessat esse voluntaria, tam in se, quam in sua causa; et ipsi pro tunc est impossibilis recitatio; ad impossibile autem nemo obligatur, l. *Impossibilium* 185, ff. *De regul. juris*, et cap. *Nemo potest* 6, *De regul. juris*, in 6. Et sic tenet communis doctorum, teste Sporer, *loc. cit.*, num. 152.

(11. Infirmitas gravis, ob quam infirmus nequit recitare divinum officium sine laesione suae valetudinis, vel sine incommodo, vel incremento morbi, excusat a recitatione totali. *Comm.*, arg. cap. *Clericus* 2, dist. 91. (12. Non sic autem excusat infirmitas levis. *Vide verb. INFIRMUS*, num. 5.

(13. Infirmitas impediens infirmum ad recitandum v. g. solum matutinum, non excusat ipsum a recitatione aliarum horarum. *Vide ibid.*, num. 6.

(14. In dubio, an infirmitas sit gravis, vel levis, et an infirmus, seu convalescens possit sine gravi nocimento recitare totum officium, vel partem, standum est iudicio medici, vel superioris, aut viri prudentis, et interdum etiam proprio. *Vide ibid.*, num. 7.

(15. Si autem nec supradicti, nec infirmus ipse, possint solvere dubium, sed adhuc illud permaneat, tunc non tenetur infirmus, tale officium recitare. *Vide ibid.*, num. 8 et 9 (143).

(16. Regulares infirmi, valetudinarii, se-

virium debilitas esse potest, quae a recitando officio, praesertim dum in varias illud horas distribuat, ac in distinctis diei horis absolvat, dispensare illum possit. Sed ut haec clarius intelligantur, placet regulas nonnullas praescribere, quas Tournely continuator exponit. Primo itaque notat, eum, qui totum non posset officium persolvere, teneri ad eam partem, quam recitare potest: hinc damnata fuit ab Innoc. XI, anno 1679, haec propositio, num. 54: « I. Qui non potest recitare matutinum et laudes, potest autem reliquas horas, ad nihil tenetur; quia major pars trahit ad se minorem. II. Eum qui non potest horas legere ipsa accessus die, regulariter teneri ad recitationem aliis diebus, quibus febris non corripitur, quia tunc cessat, aut suspenditur causa non recitandi. III. Longe tutius esse, ut qui praevidet futurum ut propter febrim, aut aliquod impedimentum, die sequenti recitare non possit, pridie recitet matutinum et laudes: qui enim ad minus aliquod stricte obligatur, eo fungi debet, cum potest, atque hanc praeveniendi obligationem timoratorum omnium sensus, et usus satis ostendit. Ita auctor *Ethicae anoris*, lib. x, cap. 27, pro se adducens Lessium, Sanchezium imo, et Dianam. IV. Eum, qui non potest solus recitare, teneri socium sibi adsciscere, si commode possit. Quin et Suarez, Bonac. aliique, quibus adstipula-